

**IZVEŠTAJ O RADU KOORDINACIONOG TELA ZA RODNU
RAVNOPRAVNOST VLADE REPUBLIKE SRBIJE ZA 2018.
GODINU**

Izveštaj pripremila:

Dr Sanja Čopić

Viša naučna saradnica u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja

Istraživačica u Viktimološkom društvu Srbije

Beograd, januar 2019.

Sadržaj

Misija, ciljevi i zadaci.....	4
Unapređenje zakonodavnog okvira.....	7
<i>Nacrt zakona o rodnoj ravnopravnosti</i>	7
<i>Ostalo</i>	7
Unapređenje strateškog okvira.....	8
<i>Koordinacija i praćenje sprovođenja Nacionalnog akcionog plana za ostvarivanje rodne ravnopravnosti 2016-2018</i>	8
<i>Evaluacija primene NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018</i>	9
Izveštavanje međunarodnih ugovornih tela i izveštavanje na nacionalnom nivou	10
<i>Priprema prvog državnog izveštaja o primeni Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za GREVIO grupu</i>	10
<i>Izveštaj o ostvarenom napretku i izazovima na polju sprečavanja i suzbijanja diskriminacije i eliminacije nasilja nad ženama i devojčicama</i>	11
<i>Izveštavanje o sprovođenju Akcionog plana za poglavlje 23</i>	11
<i>Ostalo</i>	11
Uvođenje rodne perspektive u javne politike.....	12
<i>Rodno odgovorno budžetiranje</i>	12
Istraživanja.....	13
<i>Indeks rodne ravnopravnosti u Republici Srbiji</i>	13
<i>Istraživanje „Univerziteti između meritokratije i patrijarhata: Žene i moć delanja“</i>	14
Projekti, kampanje i inicijative	15
<i>Projekat „Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti“</i>	15
<i>Projekat „Integrirani odgovor na nasilje nad ženama i devojčicama II“</i>	15
<i>Projekat „Ravnopravno u lancu vrednosti“</i>	16
<i>Projekat „Uposlimo 1000 žena u ruralnim područjima“</i>	17
<i>Projekat „Zaustavljanje nasilja nad ženama u zemljama Zapadnog Balkana i u Turskoj: primena normi, promena svesti“</i>	17
<i>Redovna godišnja konferencija „Lokalni mehanizmi za rodnu ravnopravnost – primena načela rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou“</i>	18
<i>Međunarodni dan žena</i>	18
<i>Međunarodni dan seoskih žena</i>	19

<i>16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama</i>	19
<i>Kampanja „Stop nasilju nad ženama“</i>	19
<i>Podrška ženskom sportu</i>	20
<i>Dan sećanja na ubijene žene žrtve nasilja</i>	20
<i>Unapređivanje pristupa žena, naročito žena sa sela, finansijskim i drugim resursima u cilju njihovog ekonomskog osnaživanja</i>	20
<i>Inicijativa za formiranje Nacionalne koalicije za prevenciju i suzbijanje ranih brakova</i>	20
<i>Memorandumi o saradnji</i>	21
Donacije i dodela javnih sredstava.....	21
<i>Podrška organizacijama civilnog društva u domenu ekonomskog osnaživanja žena</i>	21
<i>Podrška lokalnim mehanizmima za rodnu ravnopravnost</i>	22
<i>Podrška organizacijama civilnog društva u oblasti socijalnog stanovanja – pomoć sigurnim kućama i svratištima za decu</i>	22
Saradnja u zemlji, regionu i na međunarodnom nivou	22
<i>Učešće na radnim sastancima i stručnim i naučnim skupovima u zemlji</i>	23
<i>Promocija regionalne saradnje</i>	25
<i>Međunarodna saradnja</i>	27
Obuke.....	29
Saopštenja i izjave.....	29

- Izradu drugog indeksa rodne ravnopravnosti u Srbiji;
- Pripremu i podnošenje prvog državnog izveštaja GREVIO grupi o sprovođenju *Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici*;
- Ekonomsko osnaživanje žena, posebno žena u ruralnim oblastima, i podršku ženskom preduzetništvu;
- Promovisanje rodne ravnopravnosti i zagovaranje za prava žena i devojčica, s posebnim fokusom na položaj žena u nauci i sportu, i to kroz različite kampanje, inicijative, memorandume o saradnji, učešća na radnim sastancima, stručnim i naučnim skupovima u zemlji i inostranstvu i slično.

KTRR nema posebno opredeljen budžet za sprovođenje svojih aktivnosti. Za realizaciju dela aktivnosti KTRR tokom 2018. sredstva su obezbeđena kroz dva projekta: *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti*, koji KTRR sprovodi u saradnji sa Agencijom Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (u daljem tekstu UN Women) i i Ministarstvom evropskih integracija (IPA 2016) i projekat *Integrisani odgovor na nasilje nad ženama i devojčicama II*, koji KTRR sprovodi u saradnji sa UN agencijama u Srbiji - UNICEF, UN Women, UNFPA i UNDP, i u partnerstvu sa svim relevantnim ministarstvima, a uz finansijsku podršku Vlade Švedske (Švedske agencije za međunarodnu razvojnu saradnju-SIDA).

Izveštaj o radu KTRR za 2018. godinu pripremljen je u okviru projekta *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti*, koji KTRR sprovodi u saradnji sa kancelarijom UN Women u Srbiji i Ministarstvom evropskih integracija, a koji ima za cilj da podrži Vladu RS u efikasnoj implementaciji zakonodavstva Evropske unije o rodnoj ravnopravnosti i Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost 2016-2020, kroz ispunjavanje specifičnih ciljeva definisanih u Nacionalnom akcionom planu za rodnu ravnopravnost za period 2016-2018 (u daljem tekstu NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018).

Podaci o realizovanim aktivnostima KTRR u periodu od 1.1. do 31.12.2018. godine prikupljeni su iz sledećih izvora: izveštaja o radu KTRR i drugim aktivnostima u okviru napred pomenutih projekata; izveštaja i drugih podataka dostupnih na internet stranicama KTRR (www.rodnaravnopravnost.gov.rs), Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture RS (www.mgsi.gov.rs/cir/koordinaciono-telo-za-rodnu-ravnopravnost) i Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade RS (www.socijalnouklucivanje.gov.rs/sr/); izveštaja organa državne uprave i drugih institucija u okviru redovnog izveštavanja KTRR o merama i aktivnostima usmerenim na ostvarivanje ciljeva predviđenih u NAP 2016-2018; vesti o aktivnostima KTRR dostupnih na internetu. Pored pisanog materijala, podaci su prikupljeni i kroz konsultacije sa predstavnicama KTRR i kancelarije UN Women u u Srbiji.

Izveštaj o radu KTRR sadrži pregled ključnih aktivnosti sprovedenih u period od 1.1. do 31.12. 2018. godine. Pri tome, izveštaj uključuje ali se ne ograničava na pregled aktivnosti i mera predviđenih Strategijom za rodnu ravnopravnost 2016-2020 kroz realizaciju NAP 2016-2018. Pregled aktivnosti KTRR strukturiran je u sledeće celine:

- Unapređenje zakonodavnog okvira;
- Unapređenje strateškog okvira;
- Izveštavanje međunarodnih ugovornih tela i izveštavanje na nacionalnom nivou;

- Uvođenje rodne perspektive u javne politike;
- Istraživanja;
- Projekti, kampanje i inicijative;
- Donacije i dodela javnih sredstava;
- Saradnja u zemlji, regionu i na međunarodnom nivou;
- Obuke;
- Saopštenja i izjave.

Unapređenje zakonodavnog okvira

Nacrt zakona o rodnoj ravnopravnosti

KTRR je, preko svojih predstavnica/ka, učestvovalo na konsultativnom sastanku vezanom za Nacrt zakona o rodnoj ravnopravnosti, koji je održan 27. marta 2018. u Beogradu, u organizaciji Ženske platforme za razvoj Srbije 2014-2020 i kancelarije UN Women u Srbiji. Cilj sastanka bio je diskutovanje statusa Nacrta zakona o rodnoj ravnopravnosti, kao i mogućih mehanizama i strategija za ubrzavanje procesa njegovog usvajanja.

KTRR je pripremio i zvanično dostavilo mišljenje na Nacrt zakona o rodnoj ravnopravnosti, čiju izradu je 2017. od KTRR preuzelo Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. Predstavnica KTRR je učestvovala na javnoj raspravi o Nacrtu ovog zakona, koja je održana u junu 2018. godine, a na kojoj je iznela stručno mišljenje KTRR.

Ostalo

KTRR je tokom 2018. dalo stručno mišljenje na izmene i dopune i nacрте sledećih zakona: Zakona o socijalnoj zaštiti, Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, Zakona o finansijskog podršci porodici sa decom, Zakona o zabrani diskriminacije, kao i na prednacrt Zakona o pravima deteta i zaštitniku prava deteta.

KTRR je u više navrata dostavljalo stručno mišljenje u vezi sa raspisivanjem javnog konkursa Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja za podnošenje predloga programa udruženja za uspostavljanje nacionalne SOS telefonske linije za podršku ženama sa iskustvom nasilja, u cilju obezbeđivanja pružanja ove usluge saglasno odredbama *Konvencije Saveta Evrope o spečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici*.

KTRR je tokom 2018. pružalo pravne savete, davalo stručna mišljenja i upućivalo građanke i građane na nadležne organe i organizacije u slučajevima seksualnog uznemiravanja, mobinga, diskriminacije, uključujući rodnu diskriminaciju na radnom mestu, i nasilja nad ženama. Tokom 2018. KTRR se obratilo oko 100 građanki i građana putem pritužbi (putem telefona, elektronske pošte ili slanjem pisama).

KTRR je u martu 2018. potpisalo Deklaraciju Evropske komisije o obezbeđenju jednakih mogućnosti žena i muškaraca u sektoru transporta i tako se pridružilo EU Platformi za promenu o ovoj oblasti.

Unapređenje strateškog okvira

Koordinacija i praćenje sprovođenja Nacionalnog akcionog plana za ostvarivanje rodne ravnopravnosti 2016-2018

Nacionalni akcioni plan za rodnu ravnopravnost 2016-2018. usvojen je uz Nacionalnu strategiju za rodnu ravnopravnost 2016-2020. Tokom proteklog perioda uloženi su naponi u harmonizaciji zakonodavstva sa međunarodnim standardima i standardima EU o rodnoj ravnopravnosti, čiji je cilj uvođenje urodnjavanja kroz sve sektore na svim nivoima. Nacionalna strategija i Akcioni plan zasnovani su na četiri ključna stuba unapređenja rodne ravnopravnosti: učešću žena u političkom životu i procesima odlučivanja; poboljšanju ekonomskog položaja žena i ženskog preduzetništva; suzbijanju rodno zasnovanog nasilja i unapređenju položaja višestruko diskriminisanih i ranjivih grupa žena (Romkinje, žene sa invaliditetom, samohrane majke, žene na selu i slično).

Tokom 2018. KTRR je nastavilo sa koordinacijom i praćenjem sprovođenja NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018 kroz brojne aktivnosti, koje su opisane na odgovarajućim mestima u ovom izveštaju, kao i kroz aktivnosti koje su predmet posebnog izveštaja o sprovođenju NAP za rodnu ravnopravnost tokom 2018. Praćenje sprovođenja NAP za rodnu ravnopravnost ostvaruje se kroz izveštavanje KTRR o aktivnostima organa državne uprave i drugih institucija o sprovedenim aktivnostima i merama vezanim za postizanje rodne ravnopravnosti u Srbiji.

U 2018. izveštaje o aktivnostima usmerenim na unapređenje rodne ravnopravnosti dostavilo je 12 ministarstava, 17 državnih ustanova, institucija, vladinih i nezavisnih tela, dva univerziteta i jedna organizacija civilnog društva. Izveštaje o aktivnostima su dostavili:

- Ministarstvo zdravlja;
- Ministarstvo zaštite životne sredine;
- Ministarstvo privrede;
- Ministarstvo poljoprivrede;
- Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja;
- Ministarstvo omladine i sporta;
- Ministarstvo kulture i informisanja;
- Ministarstvo pravde;
- Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave;
- Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja;
- Ministarstvo finansija;
- Ministarstvo odbrane;
- Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom;
- Pravosudna akademija;
- Nacionalna služba za zapošljavanje;
- Pokrajinski sekretarijat za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova;
- Privredna komora Srbije;
- REM –Regulatorno telo za elektronske medije;
- Republički geodetski zavod;

- Republički sekretarijat za javne politike;
- Služba za upravljanje kadrovima Vlade RS;
- Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva;
- Zavod za unapređenje obrazovanja i vaspitanja;
- Kancelarija za ljudska i manjinska prava;
- Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost;
- Republičko javno tužilaštvo;
- Stalna konferencija gradova i opština;
- Poverenik za zaštitu ravnopravnosti;
- Zaštitnik građana;
- Univerzitet u Nišu;
- Državni univerzitet u Novom Pazaru;
- NVO ...Iz kruga Vojvodina.

Uz to, izveštaje su dostavile i UN agencije u Srbiji koje realizuju projekte u partnerstvu sa organima javne vlasti u Srbiji u cilju pružanja podrške Vladi RS u pravcu unapređenja rodne ravnopravnosti i zaštite žena, posebno žena žrtava nasilja: UN Women, UNDP, UNDP SEESAC, OHCHR i UNICEF.

Evaluacija primene NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018

Tokom 2018. godine sprovedena je evaluacija primene NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018. U cilju pripreme za proces evaluacije primene NAP za rodnu ravnopravnost, 12. aprila 2018. organizovana je radionica „Evaluacija i rodna ravnopravnost“. Tokom radionice zaključeno je da proces evaluacije teži da: proceni efektivnost i efikasnost u napretku ka postizanju ciljeva NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018; proceni postignut napredak u odnosu na prioritete oblasti definisane u NAP, i identifikuje dostignuća i izazove; identifikuje oblasti za jačanje okvira NAP za efikasniju implementaciju, praćenje i izveštavanje tokom druge faze petogodišnjeg plana; dokumentuje naučene lekcije, najbolje prakse i izazove za informisanje budućeg rada u rešavanju rodni pitanja u Republici Srbiji; definiše preporuke ključnim akterima uključenim u razvoj i implementaciju budućeg NAP i proceni način na koji se strategija i njeni rezultati odnose i doprinose Ciljevima održivog razvoja u Srbiji.

Radionica je okupila 24 učesnika (22 učesnice i 2 učesnika). Učesnici radionice bile su kontakt osobe za rodnu ravnopravnost u relevantnim ministarstvima i državnim institucijama, kao i drugi ključni akteri u procesu sprovođenja NAP za rodnu ravnopravnost, uključujući nezavisna tela i organizacije civilnog društva. Radionicu je vodila gospođa Izabel Suarez Garcia, UN Women regionalna specijalistkinja za evaluacije. Ona je učesnice i učesnike upoznala sa procesom evaluacije, njihovom ulogom u tom procesu i ulogom i ciljevima grupe koja treba da sprovede evaluaciju. Tokom radionice je diskutovana metodologija evaluacije, a definisana su i glavna evaluaciona pitanja.

Evaluaciju primene NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018 sprovela je SeConS grupa za razvojnu inicijativu. Svrha evaluacije bila je da izmeri napredak u ostvarivanju ciljeva Strategije za rodnu ravnopravnost za period 2016-2020. godine tokom prve polovine ciklusa definisanog NAP 2016-2018., kao i da se na osnovu toga izrade preporuke za izradu novog NAP za period

2019-2020. Osnovni kriterijumi koji su primenjeni u analizi bili su: relevantnost, efektivnost, efikasnost, uticaj i održivost. Metodologija analize obuhvatala je desk analizu, upitnike za ministarstva, institucije, kao i UN agencije, intervjuje sa predstavnicima/cama navedenih institucija, fokus grupe, više od 100 relevantnih partnera uključenih u proces, kao i radionice za preporuke sa ekspertkinjama i predstavnicima/cama civilnog društva. Preliminarni rezultati evaluacije sprovođenja NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018 predstavljeni su na konferenciji *Lokalni mehanizmi za rodnu ravnopravnost – Primena načela rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou*, koja je organizovana 7. decembra 2018. godine u Beogradu. Preliminarne rezultate je u ime evaluacionog tima predstavila prof. dr Marija Babović, direktorka programa SeConS. Ona je istakla da se na osnovu analize pokazalo da je najviše urađeno u oblasti smanjenja nasilja nad ženama, a najmanje u oblasti koja se odnosi na smanjenje stereotipa i predrasuda i unapređenju kulture ravnopravnosti.

Izveštavanje međunarodnih ugovornih tela i izveštavanje na nacionalnom nivou

Priprema prvog državnog izveštaja o primeni Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za GREVIO grupu

U skladu sa članom 68, paragraf 1 *Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici* (tzv. Istanbulske konvencije), koju je Srbija ratifikovala 2013. godine, KTRR je tokom 2018. koordiniralo aktivnosti nadležnih organa za pripremu prvog državnog izveštaja o primeni Istanbulske konvencije. Grupi ekspertkinja i eksperata za akcije protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO). To je obuhvatilo sledeće podaktivnosti:

- Prevedena je Istanbulska konvencija na srpski jezik;
- Preveden je upitnik sa pratećim materijalima za prikupljanje podataka o zakonodavnim i drugim strateškim merama usmerenim na punu primenu Istanbulske konvencije;
- Identifikovani su potrebni pripremni koraci i nadležni organi koji treba da učestvuju u pripremi izveštaja;
- Inicirano je određivanje kontakt osoba u svakom državnom organu i uspostavljena mreža za pripremu izveštaja;
- Održan je inicijalni sastanak na koji su pozvani svi relevantni subjekti u cilju započinjanja procesa izveštavanja;
- Koordinacija prikupljanja kvalitativnih i kvantitativnih podataka od nadležnih državnih organa (uključeno oko 260 subjekata sa nacionalnog, pokrajinskog i lokalnog nivoa);
- Obrada podataka, pisanje Nacrta državnog izveštaja i pribavljanje mišljenja na Nacrt;
- Predlaganje Vladi RS usvajanja zaključka o usvajanju izveštaja o primeni Istanbulske konvencije. Vlada Republike Srbije je na sednici održanoj 28. juna 2018. usvojila predlog zaključka o usvajanju izveštaja o primeni Istanbulske konvencije. Izveštaj je objavljen na internet stranici KTRR <https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sr/akademski-kutak/publikacije/izvestaj-republike-srbije-podnet-u-skladu-sa-clanom-68-stav-1>;
- Podnošenje državnog izveštaja o primeni Istanbulske konvencije GREVIO grupi. Izveštaj je predat GREVIO grupi 2. jula 2018. godine, a objavljen je na internet stranici Saveta Evrope 4. jula 2018. Izveštaj je dostupan na <https://rm.coe.int/grevioinf-2018->

[9/16808c1a4e](#). Sledi dvogodišnji proces evaluacije izveštaja i aktivnosti koje je država preduzela u cilju primene Istanbulske konvencije, koji će rezultirati preporukama i smernicama državi za dalji rad na unapređenju zakonodavstva i politika usmerenih na zaštitu žena žrtava nasilja i žrtava nasilja u porodici.

- KTRR je, kroz neposredan kontakt sa GREVIO, otpočelo koordinaciju i pripremu evaluacione posete GREVIO grupe Srbiji, koja je planirana za period od 25. februara do 1. marta 2019. godine. Obavljene su inicijalne aktivnosti za realizaciju dva pripremna sastanka za sve relevantne državne organe, organizacije i institucije koje će učesvovati u razgovorima.

Nakon podnošenja, prvi državni izveštaj o primeni Istanbulske konvencije predstavljen je na nekoliko naučnih i stručnih skupova, o čemu više informacija ima u delu izveštaja o saradnji na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou.

Izveštaj o ostvarenom napretku i izazovima na polju sprečavanja i suzbijanja diskriminacije i eliminacije nasilja nad ženama i devojčicama

KTRR koordinira izradu prvog nacionalnog *Izveštaja o ostvarenom napretku i izazovima na polju sprečavanja i suzbijanja diskriminacije i eliminacije nasilja nad ženama i devojčicama* u okviru obeležavanja dvadesetpetogodišnjice od usvajanja Pekinške Deklaracije i Platforme za akciju i petogodišnjice donošenja Agende 2030 održivog razvoja UN. Sekretar Ekonomske komisije UN za Evropu (UNECE) pozvao je sve države članice da u cilju obeležavanja ove godišnjice izrade i dostave petogodišnje nacionalne preglede/izveštaje o primeni ove platforme do 1. maja 2019. godine. Predviđeno je da pregledi/izveštaji država članica budu sastavni deo pregleda Komisije za status žena na 64. zasedanju komisije 2020. godine, a da se njihovi pregledi/izveštaji takođe koriste za izradu regionalnog izveštaja o ocenjivanju koji će se razmatrati na sastanku o napretku i izazovima u primeni platforme 29. i 30. oktobra 2019. godine u Ženevi.

Izveštavanje o sprovođenju Akcionog plana za poglavlje 23

U okviru svojih redovnih aktivnosti, KTRR je i tokom 2018. učestvovalo u pripremi kvartalnih izveštaja u sprovođenju Akcionog plana za poglavlje 23 *Pravosuđe i osnovna prava* vezano za domen rodne ravnopravnosti, učestvovalo je u analizi potrebe za revizijom AP za poglavlje 23 i pripremila i dala mišljenje na predloženu reviziju.

Ostalo

Pored napred navedenog, tokom 2018. KTRR je:

- Pripremila i dala mišljenje na Treći nacionalni izveštaj o socijalnom uključivanju i smanjenju siromaštva u Republici Srbiji;
- Izradilo prilog iz delokruga svoje nadležnosti za Treći periodični izveštaj o primeni Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima;
- Pripremila prilog za izveštaj o napretku RS u oblasti ljudskih prava za 2018. godinu;
- Pripremila prilog za sastanak Odbora za stabilizaciju i pridruživanje;

- Pripremio prilog za Četvrti periodični izveštaj RS o primeni Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW);
- Pripremio prilog i izjašnjenje u vezi sa relevantnim preporukama dobijenim nakon razmatranja Izveštaja Republike Srbije za treći ciklus Univerzalnog periodičnog pregleda (UPR) od strane Saveta za ljudska prava UN;
- Pripremio prilog za izveštaj Kancelariji za ljudska i manjinska prava za sprovođenje Rezolucije 72/145 GS „Naredni koraci posle dvadesetogodišnjice Međunarodne godine porodice i šire“.

O svojim aktivnostima KTRR je redovno izveštavalo Narodnu skupštinu Republike Srbije, Vladu RS i Pododbor za istraživanja, inovacije, informaciono društvo i socijalnu politiku.

Uvođenje rodne perspektive u javne politike

Rodno odgovorno budžetiranje

Od decembra 2015. godine izmenama i dopunama Zakona o budžetskom sistemu, započet je proces postupnog uvođenja rodno odgovornog budžetiranja u sistem planiranja i izvršenja budžeta Republike Srbije, Autonomne pokrajine Vojvodine i lokalnih samouprava. Zakonom je definisano da rodno odgovorno budžetiranje predstavlja uvođenje principa rodne ravnopravnosti u budžetski proces, što podrazumeva rodnu analizu budžeta i restrukturiranje prihoda i rashoda sa ciljem unapređenja rodne ravnopravnosti. Unapređenje rodne ravnopravnosti, kako je to definisano članom 4 Zakona o budžetskom sistemu, jedan je od ciljeva budžeta Republike Srbije. Zakonom je predviđeno da do 2020. godine rodno odgovorno budžetiranje bude primenjeno u svim programima, programskim aktivnostima i projektima svih budžetskih korisnika, na svim nivoima.

KTRR je zaduženo za utvrđivanje prioriteta za uspostavljanje rodne ravnopravnosti čije se ostvarenje prati pomoću indikatora pod nazivom *Izrada sektorske rodne analize*. Ovo je preporučeni način za ulazak u proces rodno odgovornog budžetiranja kako bi se sistematično, na osnovu podataka i činjenica, sagledala rodna dimenzija nadležnosti organa i utvrdilo postojanje rodnog jaza koji će biti ublažen, a vremenom i otklonjen, zahvaljujući ciljanim strateškim merama i programima u koje će se ulagati tako da se zadovolje kriterijumi svrsishodnosti, relevantnosti, efektivnosti i efikasnosti.

Proces postepenog uvođenja rodno odgovornog budžetiranja na nacionalnom nivou vode KTRR i Ministarstvo finansija, a na pokrajinskom nivou Pokrajinski sekretarijat za finansije i Pokrajinski sekretarijat za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova, uz stratešku i tehničku podršku kancelarije UN Women u Srbiji.

Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture je dobar primer postepenog uvođenja principa rodne ravnopravnosti u sektor u kome nema mnogo dostupnih rodnih analiza i podataka i koji se tradicionalno vidi kao usko tehnički sektor. Ovo ministarstvo je tokom 2018. godine započelo izradu rodne analize svojih resora, sa cijem definisanja prioriteta rodno odgovornog budžetiranja za period od tri godine. Značaj koji dostupnost javnog prevoza ima na svakodnevni kvalitet života žena i mladih, posebno u ruralnim područjima, će biti uzet u obzir pri finansiranju

u periodu od 2019. do 2021. godine. Pored ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, u 2018. su izradu rodne analize budžeta inicirali i: Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti i Narodna skupština Republike Srbije.

Ministarstvo finansija je, u saradnji sa KTRR i konsultantkinjama kancelarije UN Women u Srbiji, nastavilo i tokom 2018. da organizuje i podržava rad Timova za rodno odgovorno budžetiranje predviđenih budžetskih korisnika, kroz radionice i info sesije. Timovi za rodno odgovorno budžetiranje su ustanovljeni na poziv Ministarstva finansija i KTRR kod svih Planom obuhvaćenih budžetskih korisnika. Tim čine osobe zadužene za program i za finansije, kao i donosioci odluka kod budžetskog korisnika.

U budžetu za 2018. svi budžetski korisnici predviđeni Planom su ispunili svoju obavezu. Rodno odgovorno budžetiranje je primenjeno u 23 programa i 36 programskih aktivnosti/projekata. U aprilu 2018. Ministarstvo finansija je usvojilo novi Godišnji plan uvođenja rodno odgovornog budžetiranja za 2019. godinu, sa uputstvima za njegovu implementaciju. Rodnu perspektivu je u svoje budžete za 2019. uključio 51 budžetski korisnik: 33 na nacionalnom i 18 na pokrajinskom nivou, i to za ukupno 76 budžetskih programa i 149 rodno osetljivih budžetskih ciljeva.

Istraživanja

Indeks rodne ravnopravnosti u Republici Srbiji

U saradnji KTRR, Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije i Republičkog zavoda za statistiku, uz smernice i podršku Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost, 2018. godine pripremljen je drugi izveštaj *Indeks rodne ravnopravnosti u Republici Srbiji - Merenje rodne ravnopravnosti u Republici Srbiji 2016*. Indeks rodne ravnopravnosti je važan merni instrument Evropske unije koji meri rodnu ravnopravnost na skali od 1 (potpuna neravnopravnost) do 100 (potpuna ravnopravnost) kroz šest domena: znanje, rad, novac, zdravlje, vreme i moć, kao i dva satelitska domena: nasilje i unakrsne nejednakosti. Srbija je prva zemlja koja nije članica EU sa Indeksom rodne ravnopravnosti i koja vrši procenu rodne ravnopravnosti u različitim sferama društva. Indeks rodne ravnopravnosti pruža dobru polaznu osnovu za praćenje ostvarenog napretka time što omogućava uvide u početno stanje, pre usvajanja Strategije i NAP za rodnu ravnopravnost, kao i praćenje uticaja mera i aktivnosti iz NAP, ali samo za pojedine indikatore za koje su vrednosti računane na osnovu podataka iz 2017. godine.

Indeks rodne ravnopravnosti za Republiku Srbiju ukazuje na unapređenje rodne ravnopravnosti u periodu od 2014. do 2016. godine: vrednost indeksa za Srbiju je 2016. bio 55,8, što u odnosu na 2014. godinu predstavlja povećanje od 3,4 poena. Ovo povećanje je najvećim delom posledica povećanja vrednosti indeksa u domenu moći, koji je zabeležio najveći porast, ali i umerenog ili blagog povećanja vrednosti indeksa u domenima rada, novca, znanja i zdravlja. Indeks nije zabeležio promene jedino u domenu vremena. Nijedan domen nije zabeležio negativne promene. Kada se Srbija uporedi sa Evropskom unijom, zapaža se da je vrednost ukupnog indeksa rodne ravnopravnosti u Srbiji niža od proseka EU-28 za 2015. godinu za 10,4 poena: Srbija (2016) – 55,8, EU-28 (2015) – 66,2. Pri tome, ova razlika se smanjila u odnosu na 2014. godinu kada je

iznosila 12,6 poena. Razlike između Srbije i proseka EU-28 su najveće u domenima moći, vremena i novca, a najmanje u domenima zdravlja, znanja i rada. U poređenju sa prosekom EU-28, Srbija je napravila veći pomak između dva izveštajna perioda. Naime, vrednost indeksa u Srbiji je za period 2014–2016. godine povećana za 3,4 poena, dok je u Evropskoj uniji tokom perioda 2012–2015. vrednost indeksa povećana za 1,2 poena. U pogledu ukupne vrednosti indeksa, Srbija je u odnosu na države članice EU rangirana na 22. mestu, na poziciji na kojoj se nalazila i prema vrednostima indeksa za 2014. godinu.

Drugi Indeks rodne ravnopravnosti u Republici Srbiji predstavljen je na skupu koji je održan 12. decembra 2018. godine u Beogradu. Na skupu su, između ostalih, govorile: prof. dr Zorana Mihajlović, potpredsednica Vlade RS i predsednica KTRR, Virginija Langbak, direktorka Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost, Mateja Norčić Štamcar, zamenica šefa Delegacije EU u Srbiji i Dragana Jovanović Arijas, menadžerka Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije.

Rezultati indeksa rodne ravnopravnosti predstavljeni su u: Babović, M. (2018) *Indeks rodne ravnopravnosti u Republici Srbiji – Merenje rodne ravnopravnosti u Republici Srbiji 2016*. Beograd: Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije. Publikacija je dostupna na internet stranici KTRR: <https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sr/akademski-kutak/publikacije/indeks-rodne-ravnopravnosti-za-republiku-srbiji-2018>

Istraživanje „Univerziteti između meritokratije i patrijarhata: Žene i moć delanja“

Istraživanje *Univerziteti između meritokratije i patrijarhata: Žene i moć delanja* sproveo je Institut za filozofiju i društvenu teoriju uz podršku KTRR i PERFORM (Performing and Responsive Social Sciences) Švajcarske agencije za razvoj i saradnju (SDC). Glavni cilj ovog istraživanja bio je sticanje uvida u položaj žena u sistemu visokog obrazovanja u Srbiji, te identifikovanje mogućnosti za promenu zatečenog stanja. Istraživanje se fokusiralo na nekoliko specifičnih ciljeva: 1) utvrđivanje barijera s kojima se žene suočavaju u toku svoje naučne karijere; 2) identifikovanje strategija putem kojih žene i muškarci u nauci sklapaju saveze radi zagovaranja promena u sistemu visokog obrazovanja; i 3) ispitivanje načina na koje žene i muškarci u nauci kombinuju svoj profesionalni život s porodičnim obavezama. Istraživanje je sprovedeno u periodu od aprila do avgusta 2018. godine, na fakultetima u okviru pet državnih univerziteta (Beograd, Novi Sad, Kragujevac, Niš i Novi Pazar) iz tri naučne oblasti: društveno-humanističke nauke, prirodno-matematičke nauke i tehničko-tehnološke nauke. Podaci su prikupljeni dubinskim polustrukturisanim intervjuima obavljenim sa 38 žena i 18 muškaraca (kao kontrolnom grupom) na rukovodećim funkcijama na fakultetima u sastavu državnih univerziteta koji su ušli u uzorak.

Rezultati istraživanja su predstavljeni 14. septembra 2018. u Rektoratu Univerziteta u Beogradu. Tom prilikom govorila je i predstavnik KTRR, koja je istakla da KTRR pruža punu podršku ženskoj naučnoj zajednici, dodavši da se samo kroz politike jednakih mogućnosti položaj žena u nauci može promeniti.

Nalazi istraživanja objavljeni su u: Delibašić B., Pudar Draško, G., Fiket, I. (ur.) (2018) *Univerziteti između meritokratije i patrijarhata: Žene i moć delanja*. Beograd: Univerzitet u

Beogradu, Institut za filozofiju i društvenu teoriju (IFDT). Publikacija je dostupna na internet stranici KTRR: <https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sr/akademski-kutak/istrazivanja/univerziteti-između-meritokratije-i-patrijarhata-zene-i-moc-delana>

Projekti, kampanje i inicijative

Projekat „Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti“

KTRR, Ministarstvo evropskih integracija i kancelarija UN Women u Srbiji implementiraju trogodišnji projekat *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti* koji ima za cilj da podrži Vladu Republike Srbije u efikasnoj primeni zakonodavstva EU o rodnoj ravnopravnosti i Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost 2016-2020, doprinoseći konkretnim merama Nacionalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost 2016-2018, jačanju kapaciteta KTRR i podršci ženskim organizacijama civilnog društva. Projekat obuhvata podršku Ministarstvu za evropske integracije i institucijama uključenim u programiranje EU fondova kako bi uključili rodnu perspektivu u planiranje i programiranje pomoći. Osim toga, projekat će unaprediti položaj žena i podržaće lokalne zajednice u ispunjavanju svojih obaveza o rodnoj ravnopravnosti. Korisnici projekta su KTRR, Ministarstvo za evropske integracije i ženske organizacije civilnog društva. Opšti cilj projekta je pružanje podrške Vladi Srbije da se pridržava nacionalnih i međunarodnih obaveza kao i zakonodavnog okvira EU u oblasti rodne ravnopravnosti. Poseban cilj projekta je da KTRR, Ministarstvo za evropske integracije zajedno sa ključnim ustanovama za rodnu ravnopravnost, napreduju u implementaciji NAP za rodnu ravnopravnost. Projekat se fokusira na sledeće rezultate:

- Rezultat 1: Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost ima administrativne kapacitete da implementira Nacionalni plan za rodnu ravnopravnost i da uvede rodnu perspektivu u programe finansirane od strane države.
- Rezultat 2: Ministarstvo za evropske integracije i IPA jedinice imaju znanja i veštine da uključe rodnu perspektivu u programiranje, implementaciju, izveštavanje i IPA programe.
- Rezultat 3: Ženske organizacije imaju podršku da sprovedu mere i dele iskustva i primere dobre prakse u sprovođenju mera Nacionalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost u oblasti ekonomskog osnaživanja žena i osnaživanja žena na selu.

Ključne aktivnosti i rezultati tokom 2018. bili su: evaluacija NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018; inicirano je pisanje novog NAP za rodnu ravnopravnost; dodeljena su sredstva organizacijama civilnog društva u oblasti ekonomskog osnaživanja žena; dodeljena su sredstva lokalnim mehanizmima za rodnu ravnopravnost za implementaciju lokalnih akcionih planova za rodnu ravnopravnost. O tome videti detaljnije u odgovarajućim delovima ovog izveštaja. Uz to, sprovedene su i druge aktivnosti koje su opisane u odgovarajućim delovima ovog izveštaja. Projekat se realizuje od marta 2018. godine do februara 2021. godine.

Projekat „Integrisani odgovor na nasilje nad ženama i devojčicama II“

Projekat *Integrisani odgovor na nasilje nad ženama i devojčicama II* sprovodi KTRR, kao glavni implementacioni partner, u saradnji sa UNICEF, UN Women, UNFPA i UNDP i u partnerstvu sa nadležnim ministarstvima i pokrajinskim institucijama (Ministarstvom za rad, zapošljavanje,

poračka i socijalna pitanja, Ministarstvom prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Ministarstvom zdravlja, Ministarstvom unutrašnjih poslova, Ministarstvom pravde, Ministarstvom omladine i sporta i Pokrajinskim sekretarijatom za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova), a uz finansijsku podršku Vlade Švedske (Švedske agencije za međunarodnu razvojnu saradnju-SIDA). Opšti cilj projekta je razvoj društvenog i institucionalnog okvira koji će doprineti nultoj toleranciji i iskorenjivanju nasilja nad ženama u Srbiji. Svrha projekta je da se poboljšaju zakonodavni okvir i javne politike, da se ojačaju sistem prevencije i mehanizmi pomoći ženama koje su preživele nasilje, kao i da se poboljša pristup efikasnoj zaštiti od nasilja kroz pružanje održivih opštih i specijalizovanih usluga. Aktivnosti predviđene projektom u bliskoj su vezi sa specifičnim međunarodnim obavezama, koje predviđa CEDAW (preporuka 23 o nasilju nad ženama) i Istanbulska konvencija.

Aktivnosti tokom 2018. bile su usmerene na: izradu prvog državnog izveštaja GREVIO, o čemu je više reči bilo u prethodnom delu izveštaja; prikupljanje i praćenje podataka o primeni Zakona o sprečavanju nasilja u porodici i uspostavljanje preduslova za razvoj politika koje su utemeljene na podacima; jačanje kapaciteta stručnjaka/stručnjakinja u policiji, pravosuđu, socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju, civilnom sektoru vezano za prepoznavanje, suzbijanje i reagovanje u slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u porodici i pružanje zaštite ženama žrtvama nasilja; pružanje podrške multisektorskom procesuiranju slučajeva porodičnog nasilja; podršku SOS telefonima i sprovođenje kampanje *Nekom telefonska, nekom linija života!* kojom je započet niz aktivnosti na obezbeđenju održivosti SOS telefona koje vode ženske organizacije civilnog društva; pilotiranje standarda rada sa učiniocima nasilja; mapiranje globalnih praksi i programa za učinioce na izdržavanju zatvorske kazne, uslovne osude i onih protiv kojih su izrečene hitne mere zaštite; sprovođenje projekata usmerenih na prevenciju rodno zasnovanog nasilja i diskriminacije u školama i promovisanje sigurnog, bezbednog i podsticajnog okruženja u vrtićima; podizanju svesti mladih o rodnoj ravnopravnosti i rodno baziranom nasilju i formiranje grupe *Novinarke protiv nasilja* s ciljem praćenja medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama i ukazivanja na primere loše prakse izveštavanja, razmene iskustva i isticanje najboljih praksi rada, te formiranja baze relevantnih sagovornica i sagovornika. Projekat se realizuje od jula 2016. do kraja 2019. godine.

Projekat „Ravnopravno u lancu vrednosti“

Projekat *Ravnopravno u lancu vrednosti* sprovode KTRR i Udruženje poslovnih žena Srbije, uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije u Srbiji, kao i Američke privredne komore (AmCham) i Saveta stranih investitora (FiC) sa ciljem promocije uključivanja preduzetnica, malih i mikro kompanija u lanac vrednosti velikih korporacija, kako bi se njihovo samozapošljavanje učinilo održivim i na taj način osnažili ekonomski kapaciteti žena u Srbiji. U okviru ovog projekta, pod pokroviteljstvom KTRR i u organizaciji Udruženja poslovnih žena Srbije otvoren je konkurs za izbor rodno najsenzitivnije kompanije u Srbiji. Kompanije koje u svom poslovanju primenjuju strategiju društveno odgovornog poslovanja, koje se vode principima rodne ravnopravnosti, pravedno postupajući prema svim zaposlenima, poštujući i uvažavajući ljudska prava i nediskriminaciju, koje u svom radu promovišu obrazovanje, obuke i stručno usavršavanje žena, rade na obezbeđenju zdravlja, bezbednosti i ravnopravnosti svih radnica i radnika, javno zagovaraju ravnopravnost i uključuju ženske firme u lance snabdevanja svojim primerom doprineće da se u Srbiji stvori nova, rodno osetljiva, klima.

Nagrada u kategoriji „Rodno najsenzitivnija kompanija“ dodeljena je u oktobru 2018. godine, na svečanosti „Cvet uspeha za ženu zmaja“ u sklopu obeležavanja 20 godina postojanja Udruženja poslovnih žena Srbije. Ovogodišnji pobednik u ovoj kategoriji je kompanija „Delta Holding“ d.o.o. Beograd, koja je proglašena „Rodno najsenzitivnijom kompanijom“. Drugo mesto u ovoj kategoriji podelile su kompanije „Ikea Srbija“ d.o.o. Beograd i „Avon Srbija“, a treće mesto su osvojile kompanije „Vip mobile“ d.o.o. Beograd i UniCredit banka.

Takođe, u cilju realizacije projekta inicirani su i organizovani sastanci sa Udruženjem poslovnih žena, Savetom stranih investicija i Američkom privrednom komorom i izrađen je plan realizacije, a u cilju ekonomskog osnaživanja žena preduzetnica i ženskih firmi. Projekat se realizuje od septembra 2018. do avgusta 2019.

Projekat „Uposlimo 1000 žena u ruralnim područjima“

Tokom 2018. nastavljena je realizacija projekta *Uposlimo 1000 žena u ruralnim područjima*, koji je KTRR pokrenulo u saradnji sa Nacionalnom alijansom za lokalni ekonomski razvoj (NALED) i Etno mrežom. Projekat se realizuje kroz podršku kupovini tradicionalnih rukotvorina koje izrađuju žene sa sela od strane društveno odgovornih privatnih kompanija, javnih preduzeća, institucija i međunarodnih organizacija. Cilj projekta je da se nabavkom finih rukotvorina doprinosi ekonomskom osnaživanju žena i mladih u seoskim sredinama i očuvanju kulturnog nasleđa. U okviru projekta uposleno je 580 žena, koje su radile 12.756 dana, odnosno 102.047 sati. Više informacija o projektu, kao i rezultatima rada žena, odnosno proizvodima može se naći na internet stranici projekta: <http://1000zena.rs/>.

Projekat „Zaustavljanje nasilja nad ženama u zemljama Zapadnog Balkana i u Turskoj: primena normi, promena svesti“

Predstavnica KTRR kao članica projektne Tehnicke radne grupe podržava i učestvuje u aktivnostima organizovanim u okviru regionalnog projekta *Zaustavljanje nasilja nad ženama na Zapadnom Balkanu i u Turskoj: primena normi promena svesti*, koji sprovodi kancelarija UN Women u Srbiji u saradnji sa Evropskom komisijom i Delegacijom EU, uz finansijsku podršku EU. Cilj projekta je da utiče na smanjenje rodno zasnovane diskriminacije i nasilja nad ženama, sa posebnim osvrtom na marginalizovane grupe žena (Romkinje, žene sa invaliditetom, žene koje žive na selu), ali i da podstakne saradnju državnog i nevladinog sektora u cilju što bolje primene odredbi CEDAW i Istanbulske konvencije, kako interno tako i među zemljama u kojima se projekat sprovodi.

U okviru projekta, u Srbiji su podržane ženske nevladine organizacije sa ciljem da: a) unaprede razvoj Romske ženske mreže, b) nezavisno prate sprovođenje CEDAW i Istanbulske konvencije, c) eksperimentalno primene inovativne metode za suzbijanje štetnih rodni stereotipa, d) lobiraju za dostupnost kriznih centara za žrtve silovanja ženama sa invaliditetom, u skladu sa Istanbulskom konvencijom i standardima za krizne centre, e) prate dostupnost opštih i specijalizovanih usluga za žene i devojke sa iskustvom nasilja i lobiraju za bolji kvalitet i dostupnost istih, f) zalažu se za uvođenje analize slučajeva femicida, g) razvijaju inicijative radi osnaživanja žena iz marginalizovanih grupa da adekvatno pristupe dostupnim opštim i specijalizovanim uslugama za žene i devojke sa iskustvom nasilja, h) podstiču dijalog između državnih institucija za ravnopravnost polova sa ženskim nevladinim organizacijama o rodno

zasnovanoj diskriminaciji i štetnim stereotipima, posebno u odnosu na Romkinje i žene koje žive u seoskim područjima.

Redovna godišnja konferencija „Lokalni mehanizmi za rodnu ravnopravnost – primena načela rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou“

Redovna godišnja konferencija *Lokalni mehanizmi za rodnu ravnopravnost – primena načela rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou* organizovana je 7. decembra 2018. u Beogradu. Konferenciju su organizovali KTRR i kancelarija UN Women u Srbiji, uz podršku Delegacije Evropske unije u Srbiji. Teme konferencije bile su zajednička saradnja, koordinacija aktivnosti, prevazilaženje prepreka i predstavljanje primera dobre prakse. Konferenciji je prisustvovalo 120 učesnika i učesnica iz 74 opštine i gradova Srbije. Pored predstavnika/ca lokalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost, konferenciji su prisustvovali i predstavnici međunarodnih organizacija, Stalne konferencije gradova i opština, nevladinih organizacija i državnih institucija i ministarstava. Predstavnica KTRR je u svom obraćanju istakla važnost i značaj godišnjeg okupljanja predstavnika i predstavnica lokalnih tela za rodnu ravnopravnost i vladinog mehanizma za rodnu ravnopravnost, naglašavajući važnost saradnje i razmene informacija. U uvodnom izlaganju istakla je ciljeve konferencije, naglasivši da je jedan od primarnih ciljeva sagledavanje postignutih rezultata i uspeha kako bi primeri dobre prakse svima poslužili kao inspiracija. Takođe je istakla i da samo zajedno, i nacionalni i lokalni nivo, mogu uspešno raditi na uspostavljanju rodne ravnopravnosti, kao i da je taj cilj i pored različitih izazova ipak dostižan.

Međunarodni dan žena

KTRR je u saradnji sa UN Women i Delegacijom EU u Srbiji organizovalo obeležavanje 8. marta – *Međunarodnog dana žena*. Tom prilikom zvanično je, po prvi put u Srbiji, pokrenuta globalna kampanja za rodnu ravnopravnost *HeForShe*, kao i realizacija projekta *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti*. Kampanja *HeForShe* je trajala dve nedelje (5-22. mart 2018.) i uključila je brojne akcije na društvenim mrežama, postavljanje bilborda (na pet lokacija u Beogradu) i iscrtavanje uličnih grafita (na deset lokacija u centru Beograda). Evidentirano je 36 medijskih izveštaja vezanih za događaj koji je organizovan 8. marta i samu kampanju, pet gostovanja u medijima, dok su informacije putem društvenih mreža dospele do 27.000 ljudi.

U saradnji sa švedskom kompanijom IKEA, KTRR je 8. marta 2018. organizovalo konferenciju pod nazivom *Ravnopravnost je bolja za sve* u cilju započinjanja kampanje podizanja svesti o značaju ravnopravnog učešća žena u upravnim i nadzornim odborima kompanija i njihovom podjednakom angažovanju u radu kompanija, a radi unapređenja njihovog poslovanja. Na konferenciji su učestvovali: Jovanka Atanacković, pomoćnica ministarke građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture prof. dr Zorane Mihajlović, Nj.E. Jan Lundin, Ambasador Švedske u Srbiji, Ljiljana Lončar, predstavica KTRR, Sari Brody, Leadership & Diversity Manager, IKEA Grupa, Yana Mikhailova, regionalna direktorka Nestlé Adriatic i predsednica Saveta stranih investitora, Ingeborg Ofsthus, generalna direktorka Telenora u Srbiji.

Međunarodni dan seoskih žena

KTRR je u saradnji sa UN Women obeležilo 15. oktobar – *Međunarodni dan seoskih žena*. Povodom Međunarodnog dana seoskih žena predstavnici KTRR, Delegacije EU u Srbiji i UN Women su 17. oktobra 2018. posetili udruženje žena „Udahni život” iz Stanišića koje se bavi organskom proizvodnjom povrća i edukacijom žena za preradu, proizvodnju sadnica i povrtarstvo. Tokom posete se sa ženama iz ovog sela razgovaralo o pitanjima i izazovima sa kojima se suočavaju žene koje žive na selu u Srbiji.

16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama

Pod globalnim sloganom *Orange the World: #HearMeToo*, KTRR se, zajedno sa UN Women i Delegacijom EU u Srbiji, pridružilo UNiTE kampanji *16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama*. Centralni događaj u sklopu kampanje održan je 29. novembra 2018. godine u Narodnom muzeju, kada je u vitruelnoj stvarnosti prikazan film o nasilju nad ženama „Sve je u redu“. „Narandžasta“ premijera filma „Sve je u redu“ okupila je oko 160 ljudi. Ovaj film smešta posmatrača u intimu porodičnog doma mladog para u Beogradu, razbijajući predrasude da se nasilje dešava samo u ruralnim oblastima ili neobrazovanim ženama. Film govori o psihičkom nasilju muškaraca nad svojom partnerkom. Glavna poruka filma je da nasilje nije samo fizičko nasilje i da nijedna žena koja trpi bilo koji vid nasilja nije sama. Film je dostupan na srpskom i engleskom jeziku. Nakon premijere, nastavljeno je prikazivanje filma sve do 10. decembra do kada traje kampanja *16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama* na više lokacija: Narodni muzej, IKEA prodavnica u centru Beograda, Kombank Dvorana i StartIT hub. Ukupno je bilo 32 medijska izveštaja vezana za ovaj događaj.

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, susrela se 29. novembra 2018. sa predsednikom Ženskog fudbalskog kluba „Crvena zvezda“ Svetom Mirković i igračicama „Crvene zvezde“ koje su došle da pruže podršku u borbi protiv nasilja nad ženama, na događaju organizovanom u Narodnom muzeju povodom kampanje *16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama*.

Takođe, povodom globalne kampanje *16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama*, a na inicijativu KTRR, znameniti objekti u Beogradu i širom Srbije osvetljeni su u narandžasto. Najviši most na Koridoru 10-Vrla kod Vladičinog Hana, Avalski toranj, Skupština grada Beograda, Palata Albanija, Most na Adi, spomenik Milošu Obrenoviću u Požarevcu, zgrada Narodnog muzeja u Vranju, spomenik prirode Karađorđev dud u Smederevu samo su neke od znamenitosti i objekata koji su bili obojeni u narandžasto.

Kampanja „Stop nasilju nad ženama“

KTRR i FK „Crvena zvezda“ pokrenuli su kampanju za podizanje svesti javnosti o potrebi suzbijanja nasilja nad ženama i devojčicama. FK „Crvena zvezda“ je prvi klub koji se uključio u kampanju. Tokom 2018. je na svim utakmicama Lige šampiona koje je „Crvena zvezda“ igrala u Beogradu na stadionu „Rajko Mitić“ bio postavljen transparent „Stop nasilju nad ženama“. Poruku da je nasilje nedopustivo videlo je ne samo 50 hiljada navijača na stadionu, nego i više miliona televizijskih gledalaca u Srbiji, Evropi i svetu. Inicijativa KTRR i FK „Crvena zvezda“ prepoznata je i u Savetu Evrope kao važna, i KTRR je obavešteno da postoji mogućnost da bude

uvrštena u onlajn biblioteku dobrih praksi u okviru projekta ALL IN – ka rodnom balansu u sportu.

Podrška ženskom sportu

U 2018. je kroz KTRR pružena pomoć i podrška u organizaciji Svetskog prvenstva u vaterpolu za juniorke, koje je održano od 27. avgusta do 2. septembra 2018. u Beogradu. Na taj način pružena je podrška ženskom vaterpolu, njegovoj afirmaciji i promociji. Prof. dr Zorana Mihajlović je predsedavala Organizacionim odborom Svetskog prvenstva. Ona je istakla da ženski vaterpolo, ali i ženski sport generalno, treba sistemski pomoći, uključivanjem svih relevantnih institucija.

Dan sećanja na ubijene žene žrtve nasilja

Povodom 18. maja - *Dana sećanja na ubijene žene žrtve nasilja*, potpredsednica Vlade RS i predsednica KRTT prof. dr Zorana Mihajlović istakla je važnost uspostavljanja nadzornog tela za praćenje femicida, jer svaki slučaj femicida treba pažljivo analizirati da bi se identifikovali propusti u zaštiti, s ciljem da se poboljšaju i dalje razvijaju preventivne mere. Nadzorno telo bi svakog 18. maja trebalo da objavi izveštaj koji bi sadržao broj femicida, razvrstan prema starosti i polu žrtve i učinioca, odnosu između žrtve i učinioca, kao i informacije o sankcijama za učinioca.

Unapređivanje pristupa žena, naročito žena sa sela, finansijskim i drugim resursima u cilju njihovog ekonomskog osnaživanja

KTRR je koordiniralo rad relevantnih državnih organa i radilo na pripremi inicijative za unapređenje rodne ravnopravnosti pod okriljem Svetske banke, usmerene na unapređivanje pristupa žena, naročito žena sa sela, finansijskim i drugim resursima u cilju njihovog ekonomskog osnaživanja. U okviru ove inicijative održana je regionalna konferencija za Zapadni Balkan pod nazivom *Oslobađanje ekonomskog potencijala Zapadnog Balkana kroz unapređenje rodne ravnopravnosti i pristup ekonomskim mogućnostima*. Konferencija je rezultirala dogovorom o daljem radu na reformi i angažmanu na tešnjoj regionalnoj saradnji - podršci formiranju regionalne kancelarije za rodnu ravnopravnost, čije je otvaranje iniciralo KTRR. Rad na inicijativi je podrazumevao uspostavljanje tešnje saradnje sa Regionalnim savetom za saradnju (RSS) iz Sarajeva, radi daljeg unapređivanja rodne ravnopravnosti u zemljama regiona kroz intenzivniju regionalnu saradnju.

Inicijativa za formiranje Nacionalne koalicije za prevenciju i suzbijanje ranih brakova

KTRR i UNICEF su 2018. zajednički pokrenuli inicijativu za formiranje *Nacionalne koalicije za prevenciju i suzbijanje ranih brakova*. KTRR je pozvano da ima koordinacionu ulogu i da rukovodi ovom koalicijom. Cilj koalicije je da okupi relevantne zainteresovane strane na nacionalnom nivou u cilju svrsishodne i koordinirane akcije koja ima za cilj da okonča praksu dečijih brakova u Srbiji, u skladu sa ciljevima održivog razvoja 2030. Pored KTRR i UNICEF-a, inicijativi su se odazvali i: Republički zavod za socijalnu zaštitu, Zaštitnik građana, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, Romski ženski centar BIBIJA, Udruženje Roma Novi Bečej i UNFPA.

Memorandumi o saradnji

U 2018. potpisana su četiri memoranduma o saradnji:

- Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je 9. avgusta 2018. potpisala Memorandum o razumevanju sa predsednicom organizacije Mensa Srbije Aleksandrom Borović u cilju unapređenja rodne ravnopravnosti i poboljšanja položaja žena u Srbiji.
- Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović i direktorka UNICEF-a u Srbiji, Regina De Dominicis, potpisale su 14. novembra 2018. Memorandum o razumevanju između ove dve institucije, čime će saradnja KTRR i Dečijeg fonda Ujedinjenih nacija u oblasti sprečavanja dečijih brakova i poboljšanja položaja dece i mladih u Srbiji biti unapređena.
- Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović i predsednik Fudbalskog kluba „Crvena zvezda“, Svetozar Mijailović potpisali su 26. decembra 2018. Sporazum o saradnji s ciljem nastavka zajedničke saradnje u oblasti borbe protiv nasilja nad ženama i devojkicama, ali i afirmacije ženskog sporta i boljeg položaja žena u društvu.
- Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović je 26. novembra 2018. potpisala sporazum o saradnji sa Fondacijom „Tijana Jurić“ s ciljem da sledeće godine među prioritetima bude zaštita devojčica od nasilja, kako u stvarnosti, tako i na internetu.

Donacije i dodela javnih sredstava

Podrška organizacijama civilnog društva u domenu ekonomskog osnaživanja žena

U okviru projekta *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti u Srbiji* objavljena su tri javna poziva za podnošenje projekata u oblasti ekonomskog osnaživanja žena za ženske organizacije civilnog društva i mreže, profesionalna udruženja i poljoprivredne zadruge, a koji treba da doprinesu sprovođenju NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018 u tri programske oblasti: a) žene na tržištu rada; b) žensko preduzetništvo; i c) ekonomsko osnaživanje žena na selu. Posredstvom društvenih mreža poziv je dospelo do 8118 osoba. U maju 2018. održane su četiri info sesije u cilju dodatnog informisanja o uslovima poziva: u Beogradu, Novom Sadu, Nišu i Užicu. Info sesije su okupile ukupno 97 učesnika (90 žena i 9 muškaraca) iz 80 organizacija, iz 37 gradova širom Srbije, dok je 2131 osoba dobila informacije putem društvenih mreža. Dostavljena su ukupno 42 predloga projekata.

Podržano je osam ženskih organizacija: NVO Atina, NVO Udruženje poslovnih žena Srbije, NVO Forum žena Prijepolje, NVO Etno-forum Svrlijig, NVO Jednake šanse, NVO Ženski centar Užice, NVO Luznice Handicrafts Babušnica i NVO „Udahni život“ Stanišić. Ukupna vrednost ugovora je 270.384 američkih dolara. Kao rezultat ove podrške očekuje se sledeće: ukupno 70 žena će biti zaposlene i/ili će inicirati sopstvenu poljoprivrednu i organsku proizvodnju; 9 žena će dobiti podršku da registruje svoj biznis, 16 da razvije svoj biznis plan i internet prezentaciju, a 45 žena će dobiti zelene bašte. Uz to, više od 580 žena će unaprediti svoje znanje i veštine u cilju

poboljšanja svog ekonomskog položaja, a 10 ženskih organizacija civilnog društva biće obučeno o koristima uspostavljanja ženskih socijalnih preduzeća.

Podrška lokalnim mehanizmima za rodnu ravnopravnost

U okviru projekta *Ključni koraci ka rodnoj ravnopravnosti u Srbiji*, a u sklopu poziva usmerenog na podršku mehanizmima rodne ravnopravnosti za implementaciju lokalnih akcionih planova za rodnu ravnopravnost, potpisani su ugovori sa osam lokalnih samouprava: Opština Aleksinac, Opština Knjaževac, Opština Kruševac, Grad Šabac, Opština Temerin, Opština Tutin, Grad Užice i Opština Žitište. To je bio rezultat procesa selekcije zasnovanog na desk analizi 144 jedinice lokalne samouprave u Republici Srbiji. Analiza je uključila lokalni institucionalni okvir za postizanje rodne ravnopravnosti, finansijska sredstva koja su dostupna lokalnim mehanizmima i postojanje drugih inicijativa na lokalnom nivou koje su usmerene na postizanje rodne ravnopravnosti. Fokus aktivnosti lokalnih samouprava sa kojima je zaključen ugovor je na poboljšanju položaja žena na tržištu rada i promociji i implementaciji Evropske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou. Implementacija ovih mera i aktivnosti treba ujedno da doprinese sprovođenju NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018. Ukupna vrednost ugovora je 37.536 američkih dolara.

U okviru projekta postignuti su sledeći rezultati: 215 žena obučeno je iz oblasti ženskog preduzetništva, poboljšanja prodaje, IT podrške, razvoja poljoprivrednih i poslovnih inicijativa; u 2 lokalne samouprave, Tutinu i Knjaževcu, žene su imale priliku da izlažu svoje proizvode i učestvuju na privrednim sajmovima; biće razvijena dva priručnika kao smernice za žensko preduzetništvo (u Knjaževcu i Žitištu); više od 600 žena preduzetnica i poljoprivrednih proizvođačica, žena sa tržišta rada, žena iz seoskih područja i žena kojima je potreban poseban vid podrške, imale su priliku da unaprede svoja znanja i razviju nove veštine kako bi poboljšale svoj ekonomski položaj.

Podrška organizacijama civilnog društva u oblasti socijalnog stanovanja – pomoć sigurnim kućama i svratištima za decu

Potpredsednica Vlade i ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, prof. dr Zorana Mihajlović, potpisala je sa predstavnicima organizacija civilnog društva 13. jula 2018. ugovore o realizaciji projekata u oblasti socijalnog stanovanja - pomoći sigurnim kućama i svratištima za decu. Tom prilikom prof. dr Zorana Mihajlović je istakla da Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture svake godine opredeljuje sredstva za pomoć organizacijama civilnog društva i da je poslednje dve godine taj novac namenjen za poboljšanje uslova stanovanja žena i dece žrtava nasilja. Novac za realizaciju projekata iz oblasti socijalnog stanovanja dobile su sigurne kuće u Leskovcu, Pančevu, Vranju, Somboru, Smederevu i Sremskoj Kamenici, potom, centar za osnaživanje žena u Sremskoj Mitrovici, kao i svratišta i centri za decu iz Beograda, Šapca i Novog Sada.

Saradnja u zemlji, regionu i na međunarodnom nivou

Saradnja u zemlji, regionu i na međunarodnom nivou je tokom 2018. godine ostvarivana kroz učešće na radnim sastancima, stručnim i naučnim skupovima i studijskim posetama. Na ovaj

način, osim uspostavljanja saradnje, KTRR je radilo i na promociji rodne ravnopravnosti i zagovaranju za prava žena i devojčica, ali i na jačanju sopstvenih kapaciteta i povećanju vidljivosti aktivnosti KTRR u zemlji, regionu i svetu.

Učešće na radnim sastancima i stručnim i naučnim skupovima u zemlji

Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, učestvovala je 1. marta 2018. na tribini „Snaga žene u državnoj politici“, koju je organizovao Studentski parlament Pravnog fakulteta u Beogradu u saradnji sa Studentskom konferencijom Univerziteta Srbije (SKONUS) i Studentskim parlamentom Univerziteta u Beogradu. Na tribini su, pored prof. dr Mihajlović, učestvovali i Jadranka Joksimović, ministarka evropskih integracija i Nela Kuburović, ministarka pravde. Predsednica KTRR je istakla da tribina pokazuje da postoje mladi ljudi koji se interesuju za temu rodne ravnopravnosti i žele da rade na njenom unapređivanju.

Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, obratila se učesnicima seminara „Žene u politici - rodno ravnopravne ili ne?“, koji je održan 1. i 2. marta 2018. u Gradskoj opštini Vračar u organizaciji Centra za edukaciju i društvenu emancipaciju mladih – CEDEM.

Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, otvorila je konferenciju „Pro femina“, u organizaciji magazina „Lepota&zdravlje“, koja je održana 18. aprila 2018. u Beogradu.

Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, otvorila je konferenciju „Ravnopravno u lancu vrednosti“, koja je održana 5. juna 2018. u Svečanoj sali Skupštine grada u Beogradu, kojom je započeta realizacija zajedničkog projekta KTRR i Udruženja poslovnih žena Srbije *Ravnopravno u lancu vrednosti*. U okviru konferencije održan je panel „Iskustva u pozitivnoj diskriminaciji – strategije za unapređenje ekonomskog položaja žena unutar kompanija i u lokalnoj zajednici“. Predstavnicima kompanija koje već sprovode određene rodno senzitivne strategije i osnažuju žene kako u svojim kompanijama, tako i u lokalnoj zajednici, predstavile su svoja dosadašnja iskustva. O principima osnaživanja žena govorila je Jelena Sekulić, projektna koordinatorica UN Women u Srbiji, dok je predsednica Udruženja poslovnih žena Srbije, dr Sanja Popović Pantić govorila o potrebi saradnje i povezivanju korporativnog sektora sa sektorom malih preduzeća, posebno ženskim biznisima, koji su trenutno veoma udaljeni, iako je u obostranom interesu da budu deo jednog privrednog eko-sistema. Konkretno povezivanje je nastavljeno nakon panela, na B2B sastancima, a svi učesnici su imali prilike da se direktno upoznaju sa proizvodima i uslugama preduzetnica, članica Udruženja poslovnih žena Srbije, na izložbi i prezentacijama koje su upriličene u okviru konferencije.

Predstavnica KTRR učestvovala je na konferenciji „Partnerstvom u borbi protiv trgovine ljudima i svih oblika rodno zasnovanog nasilja“, koja je održana u ambasadi Francuske u Beogradu 12. juna 2018. Ona je na konferenciji istakla da KTRR uspešno saraduje sa nevladinim organizacijama koje se bave borbom protiv nasilja i trgovine ljudima, ukazujući da je multisektorski rad neophodan za dalji napredak.

Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, sastala se 21. juna 2018. sa grupom „Novinarke protiv nasilja“, sa kojima je razgovarala o zajedničkoj saradnji u borbi

protiv nasilja nad ženama u Srbiji. Predsednica KTRR je pohvalila ovu inicijativu i istakla da će KTRR pružiti podršku radu ove grupe.

Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, prisustvovala je 3. jula 2018. nacionalnoj konferenciji „Šampioni lokalnog razvoja“ i tom prilikom uručila sertifikate predstavnicama lokalnih zanatskih udruženja koja se bave izradom tradicionalnih rukotvorina iz srpskog kulturnog nasleđa.

U Vladi Srbije je 11. jula 2018. održan sastanak KTRR sa delegacijom Svetske banke koju je predvodio šef Kancelarije u Beogradu Stiven Ndegva na temu unapređenja rodne ravnopravnosti u Srbiji i olakšanog pristupa žena ekonomskim mogućnostima. Na sastanku je zaključeno da je potrebno ojačati institucionalni i zakonodavni okvir kako bi žene imale pravičniji pristup ekonomskim prilikama.

Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, učestvovala je 19. jula 2018. na sednici Saveta za suzbijanje nasilja u porodici, na kojoj se razgovaralo o rezultatima jednogodišnje primene Zakona o sprečavanju nasilja u porodici i smernicama za unapređenje aktivnosti i prevazilaženje nedostataka. Tom prilikom je istakla da je država u proteklih godinu dana uradila mnogo u borbi protiv nasilja u porodici, ali da to nije dovoljno i da treba raditi više na prevenciji nasilja i spuštanju aktivnosti na lokalni nivo.

U KTRR je 15. avgusta 2018. održan sastanak sa predstavnicima Pokreta za decu „Tri plus“ koji je osnovan sa ciljem pružanja pomoći porodicama sa troje i više dece. Tom prilikom je predstavnica KTRR istakla da „Ponosna kartica“ predstavlja dobar primer afirmativne mere podrške ne samo ženama, već celoj porodici i da ovakav vid pomoći može biti komponenta za rodno odgovorne budžete.

Predstavnica KTRR je prisustvovala konferenciji koju je organizovao Pokrajinski sekretarijat za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova i kancelarija UN Women u Srbiji, a koja je bila posvećena oceni uticaja obuke pod nazivom *Postupanje profesionalaca/ki u radu sa ženama iz marginalizovanih grupa sa iskustvom nasilja i zaštita žena žrtava specifičnih oblika nasilja*, koje su organizovane za pružaoce usluga podrške ženama žrtvama porodičnog i rodno baziranog nasilja u Vojvodini. Konferencija je organizovana kao deo zajedničkog projekta *Integrirani odgovor na nasilje nad ženama i devojčicama u Srbiji II*, a održana je u Novom Sadu.

Predstavnica KTRR je učestvovala 1. novembra 2018. na okruglom stolu na kome su diskutovani nalazi istraživanja o dobrobiti i bezbednosti žena, koje je uključilo temu nasilja nad ženama, a koje je sprovedla Misija OEBS u Srbiji. S tim u vezi, ona je dala pisane komentare na nalaze istraživanja, kao i na preporuke koje su iz njega proisteke.

Predstavnica KTRR je učestvovala na skupu Mreže Žene protiv nasilja u AP Vojvodini, koji je održan 5. novembra 2018. u Novom Sadu, a u organizaciji Pokrajinskog zaštitnika građana. Tom prilikom ona je predstavila prvi državni izveštaj o sprovođenju *Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici*, koji je Srbija pripremila i podnela GREVIO.

Predstavnica KTRR je učestvovala na 12. Freja forumu pod nazivom *Demokratija, jednake mogućnosti i naša digitalna budućnost*, koji je održan od 9. do 11. novembra 2018. Ona je učestvovala na panelu koji je bio posvećen digitalnim izazovima za demokratiju i jednake mogućnosti u EU, Evropi i globalno.

KTRR je, kao glavni implementacioni partner projekta *Integrirani odgovor na nasilje nad ženama i devojčicama u Srbiji II*, sazvalo sastanak upravnog odbora projekta u cilju sagledavanja ostvarenih projektnih rezultata i blagovremenog planiranja narednih projektnih aktivnosti. Sastanak je održan 26. novembra 2018. u Beogradu, čime je KTRR radno obeležilo početak kampanje *16 dana aktivizma borbe protiv nasilja nad ženama*. Predstavnicima svih državnih organa su predstavili svoje trenutne i planirane aktivnosti na realizaciji projekta, i naglasili važnost nastavka i osnaživanja uspostavljene koordinirane međuresorne saradnje radi postizanja holističkog odgovora države na nasilje nad ženama i devojčicama u Srbiji.

Predstavnica KTRR je govorila na svečanom otvaranju IX godišnje konferencije Viktimološkog društva Srbije *Novi i stari oblici viktimizacije: Izazovi za viktimološku teoriju i praksu*, koja je održana u Beogradu 29. i 30. novembra 2018. Pored toga, ona je u okviru tematske sesije *Istanbulska konvencija i borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Srbiji* imala izlaganje pod nazivom *Primena Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulske konvencija): Studija početnog stanja*, u okviru koga je predstavila deo rezultata prvog državnog izveštaja Srbije GREVIO.

Predstavnica KTRR je učestvovala na sednici Ženske parlamentarne mreže Skupštine Autonomne pokrajine Vojvodine, koja je održana 3. decembra 2018. u Novom Sadu, na kojoj je predstavljen i razmatran *Izveštaj Republike Srbije o primeni Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici*.

Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, prisustvovala je predstavljanju Nacrta akcionog plana za rodnu ravnopravnost u akademskoj zajednici i na fakultetima, koje je organizovano 17. decembra 2018. na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Tom prilikom ona je istakla da Vlada Srbije i KTRR pružaju punu podršku Beogradskom univerzitetu i Pravnom fakultetu kao prvoj instituciji koja je pripremila ovaj dokument i prepoznala rodnu ravnopravnost kao važnu kariku u vladavini prava. Takođe, prof. dr Ivanka Popović, rektorka Univerziteta u Beogradu, zahvalila je Pravnom fakultetu na ovoj inicijativi, istakavši da plan unapređenja rodne ravnopravnosti treba da se proširi na sve fakultete.

Prepoznajući značaj zaštite žena od nasilja, potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, posetila je 19. januara 2018. sigurnu kuću u Leskovcu, koja je zahvaljujući sredstvima Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture izgradila letnjikovac i igralište za decu, a u cilju poboljšanja uslova socijalnog stanovanja u sigurnim kućama.

Promocija regionalne saradnje

KTRR i Regionalna škola za javnu upravu (ReSPA) organizovali su dvodnevnu *Regionalnu konferenciju o rodnoj ravnopravnosti i reformi javne uprave na Zapadnom Balkanu*, koja je održana 30. i 31. januara 2018. u Beogradu, kako bi se promovisala regionalna saradnja javnih

uprava i stručnjaka/inja iz oblasti rodne ravnopravnosti i reforma javne uprave u regionu. Konferencija je okupila oko 50 javnih službenika i službenica koji se bave rodnom ravnopравношću i reformom javne uprave u relevantnim vladinim institucijama, stručnjakinje i stručnjake za rodnu ravnopravnost i reformu javne uprave iz regiona Zapadnog Balkana, kao i predstavnike i predstavnice organizacija civilnog društva aktivnih u ovoj oblasti iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije. Cilj konferencije bio je da utiče na razvoj politika rodne ravnopravnosti i da ih poveže sa naporima reforme javne uprave među ReSPA članicama. Konferenciju je otvorila potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović. Visoki zvaničnici iz Republike Srbije i iz Bosne i Hercegovine, ambasadori Evropske unije, Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) i Crne Gore u Republici Srbiji, kao i šefica kancelarije UN Women u Srbiji, obratili su se učesnicima i učesnicama konferencije i time dali snažnu političku podršku temi rodne ravnopravnosti u kontekstu reforme javne uprave. Regionalna škola za javnu upravu nastaviće napore na jačanju regionalne saradnje u ovom domenu.

U 2018. je nastavljena inicijativa za uspostavljanje *Regionalne kancelarije za rodnu ravnopravnost za države Zapadnog Balkana i Tursku*. Pored promovisanja ove inicijative i zalaganja za otvaranje Regionalne kancelarije tokom regionalne konferencije u Beču u maju 2018., inicijativa je poslata Ambasadoru Velike Britanije u Srbiji i predsedavajućim samitom Zapadnog Balkana u Londonu kako bi ovu inicijativu stavio na dnevni red samita u julu 2018. Podršku otvaranju Regionalne kancelarije pružili su UN Women, Regionalni savet za saradnju (RCC), Svetska banka, Ambasade Nemačke i Velike Britanije u Srbiji. Takođe je uspostavljena saradnja KTRR sa Regionalnim savetom za saradnju iz Sarajeva u cilju daljeg unapređivanja rodne ravnopravnosti u zemljama regiona i intenziviranja saradnje.

Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, otvorila je regionalnu konferenciju „Ekonomska (ne)zavisnost Romkinja: izazovi i rani uzroci“, koja je održana 31. oktobra i 1. novembra 2018. u Beogradu. U svom obraćanju, ona je istakla da je Srbija uradila puno na unapređenju i integraciji romske zajednice u društvo, ali da svi zajedno moramo da uradimo više.

Predstavnica KTRR je učestvovala na Drugoj regionalnoj radionici o podršci uključivanja pitanja rodne ravnopravnosti u procese MRV/Transparentnosti u zemljama Zapadnog Balkana i Libanu, koju je organizovao UNDP 14. i 15. novembra 2018. godine u Beogradu. Radionica je imala za cilj da okupi relevantne stručnjake iz ministarstava i institucija koje rade na pitanjima klimatskih promena i rodne ravnopravnosti u zemljama Zapadnog Balkana i Libana kako bi podelili početne naučene lekcije i nastavili sa jačanjem nacionalnih napora da se rodna ravnopravnost uključi u proces razvoja vezan za klimatske promene. Predstavnica KTRR je tom prilikom uključena u radnu grupu za pripremu izveštaja UNFCCC za Srbiju koju je uspostavilo Ministarstvo zaštite životne sredine.

U okviru globalne kampanje *16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama*, predstavnica KTRR je učestvovala na regionalnom forumu „Promocija primene Istanbulske konvencije na Zapadnom Balkanu i u Turskoj“, koji je održan 27. i 28. novembra 2018. u Skoplju (Makedonija). Učesnici foruma su međusobno razmenili dosadašnja iskustva i prakse u ovom domenu i razgovarali o izazovima u primeni standarda Konvencije. Zaključili su da je zajednički, koordiniran rad državnog i civilnog sektora od presudnog značaja za blagovremen i efektivan odgovor države na

nasilje nad ženama i da je ovaj regionalni forum važan korak ka jačoj regionalnoj saradnji, doslednijoj i efikasnijoj primeni međunarodnih standarda i uključivanju svih relevantnih aktera koji se bave pitanjima nasilja prema ženama i rodno zasnovanog nasilja. Takođe, KTRR je član Tehničke radne grupe na nivou Srbije.

Predstavnica KTRR je učestvovala u decembru 2018. na regionalnoj konferenciji *Ekonomska nezavisnost Romkinja: izazovi i rani uzroci*, koju je organizovalo Koordinaciono telo za praćenje implementacije Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Srbiji 2016-2020 u saradnji sa Timom za integraciju Roma 2020 i Regionalnim savetom za saradnju. Ona je imala izlaganje na panelu posvećenom višestrukoj diskriminaciji žena i devojčica.

Međunarodna saradnja

Predstavnice KTRR su učestvovala početkom februara 2018. na sastanku Komiteta članica Istanbulske konvencije u Savetu Evrope u Strazburu, povodom poziva Srbiji da započne sa pripremom izveštaja o primeni Istanbulske konvencije za GREVIO.

Predstavnice KTRR su boravile u studijskoj poseti pod nazivom *Rodno odgovorno upravljanje (Gender Responsive Governance)*, koja je organizovana u Štokholmu (Švedska) od 21. do 23. februara 2018. Cilj ove posete bio je upoznavanje predstavnica iz Srbije sa švedskim iskustvom i praksom u vezi rodno odgovornog upravljanja, njegovim ključnim aspektima i komponentama i ulogom različitih aktera u tom procesu. Ova poseta je tako bila usmerena na jačanje kapaciteta KTRR i kontakt osoba za pitanja rodne ravnopravnosti u relevantnim ministarstvima za efikasno sprovođenje NAP za rodnu ravnopravnost 2016-2018.

Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, učestvovala na 62. zasedanju Komiteta UN za status žena, koje je održano od 12. do 23. marta 2018. u Njujorku (SAD). U posebnom fokusu zasedanja Komiteta bio je položaj žena na selu. Predsednica KTRR je predstavila rezultate koje je Srbija postigla u oblasti rodne ravnopravnosti.

Predstavnica KTRR je učestvovala na redovnom godišnjem sastanku Saveta Evrope o rodnoj ravnopravnosti, koji je održan u Kopenhagenu (Danska) u junu 2018. Na sastanku je predstavljen rad KTRR, a predstavnica KTRR je vodila sesiju o pravima migranata, izbeglica i interno raseljenih lica.

Potpredsednica Vlade i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, sastala se 17. jula 2018. sa ambasadoricom Kanade u Srbiji Kati Csaba. Jedna od tema sastanka bilo je i unapređenje rodne ravnopravnosti. Predsednica KTRR je tom prilikom poklonila ambasadorici Kanade pirotski ćilim, ručni rad koji prezentuje srpsku kulturnu baštinu, koji su izradile žene sa sela u okviru projekta *Uposlino 1000 žena u ruralnim područjima*.

Predstavnica KTRR učestvovala je 19. septembra 2018. u Varšavi na godišnjem sastanku ljudske dimenzije, i to na sesiji posvećenoj toleranciji i sprečavanju i suzbijanju diskriminacije. U svom obraćanju na plenarnoj sesiji ona je ukazala na posvećenost Srbije unapređenju rodne ravnopravnosti kroz ustanovljavanje mehanizama za rodnu ravnopravnost na svim nivoima vlasti, uključujući KTRR.

Predstavnicu KTRR je učestvovala na sastanku pod nazivom *Mainstreaming, Acceleration and Policy Support Mission (MAPS), Consultations on gender and human rights aspects of the accelerators*, koji je organizovan s ciljem pružanja podrške Vladi RS u definisanju mape puta za implementaciju Agende 2030 u Srbiji, koji je organizovan 6. septembra 2018.

Predstavnicu KTRR je učestvovala na regionalnom sastanku nacionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost koju je organizovala potpredsednica Vlade Albanije Senida Mesi. Sastanak je održan septembra 2018. u Tirani (Albanija).

Predstavnicu KTRR je učestvovala od 1. do 4. oktobra 2018. u dvodnevnoj studijskoj poseti posvećenoj rodno odgovornom budžetiranju koja je organizovana uz podršku kancelarije UN Women u Beču (Austrija). Predstavljajući primere dobre prakse Srbije ona je istakla da je Srbija postigla izvanredan rezultat uvođenjem zakonske obaveze rodno odgovornog budžetiranja za sve budžetske korisnike 2016. Time se sistemski opredelila za postizanje rodne ravnopravnosti u Srbiji kroz urodne budžete na svim nivoima vlasti. U studijskoj poseti učestvovali su i predstavnici Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Ministarstva za evropske integracije, Kancelarije za upravljanje javnim ulaganjima, Ministarstva zaštite životne sredine, Pokrajinskog sekretarijata za finansije i Pokrajinskog sekretarijata za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova.

Sastanak predstavnika KTRR i državne delegacije Moldavije (predstavnici državnih institucija i civilnog sektora Republike Moldavije) održan je u Beogradu 6. novembra 2018. Srbija je izabrana kao primer dobre prakse i koordinisane međusektorske saradnje u prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama. Predstavnik KTRR Veljko Kovačević istakao je da mu je drago da se rad Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost prati i da će se primer ovakve koordinacije primenjivati u Moldaviji. Tokom sastanka zaključeno je da obe države pokazuju posvećenost politici prevencije i zaštite žena od nasilja u porodici i partnerskim odnosima.

Predstavnicu KTRR je učestvovala na sastanku Komiteta za stabilizaciju i pridruživanje vezano za pristupanje Srbije EU, koji je održan 15. novembra 2018. Ona je predstavila rad KTRR na sesiji koja je bila posvećena temi osnovnih prava, uključujući slobodu izražavanja i zaštite manjina, na kojoj je delegacija iz Srbije, između ostalog, predstavila rezultate implementacije Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost.

Predstavnicu KTRR je učestvovala u studijskoj poseti koja je organizovana u jesen 2018. u Kopenhagenu (Danska) sa ciljem jačanja znanja, veština i kapaciteta za podršku rodno osetljivom upravljanju, posebno u kontekstu pregovora u procesu pristupanja EU i pristupa ESI fondovima.

Predstavnicu KTRR je učestvovala na četrnaestom sastanku Komisije za rodnu ravnopravnost Saveta Evrope, koji je održan od 4. do 7. decembra 2018 u Strazburu (Francuska). Najveći deo rada Komisije bio je posvećen pitanjima i problemima u sistemskom uvođenju rodne perspektive u javne politike zemalja članica, promociji Istanbulske konvencije i izazovima u njenoj primeni, seksizmu, seksualnom uznemiravanju i nasilju nad ženama u evropskim parlamentima i usaglašavanju teksta Preporuke za sprečavanje i borbu protiv seksizma Saveta Evrope. Članovi i članice Komisije za rodnu ravnopravnost su tokom trodnevnog intenzivnog rada usaglasili tekst Preporuke za sprečavanje i borbu protiv seksizma Saveta Evrope.

Predstavnic KTRR je učestvovala na redovnim godišnjim sastancima Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost (EIGE): 7. i 8. februara 2018. u Viljnusu (Litvanija) i 18. i 19. oktobra 2018. u Beču (Austrija). Redovni sastanci EIGE okupljaju predstavnike/ce državnih institucija za rodnu ravnopravnost evropskih zemalja, uključujući zemlje Zapadnog Balkana. Cilj ovogodišnjih sastanaka bio je, između ostalog, jačanje saradnje u regionu, kao i izrada novog Indeksa rodne ravnopravnosti.

KTRR je nastavilo saradnju sa Nemačkom organizacijom za međunarodnu saradnju (GIZ) i pružanje podrške regionalnom projektu *Socijalna prava za osetljive grupe* (SoRi). Nastaljena je saradnja i sa Švajcarskom agencije za razvoj i saradnju (SDC), koja je značajan partner KTRR i Vladi Srbije u oblasti rodne ravnopravnosti.

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, postala je članica Savetodavnog odbora Svetske banke za rodnu ravnopravnost i razvoj (World Bank Group's Advisory Council on Gender and Development) na poziv izvršne direktorke Svetske banke Kristaline Georgijeve. Savetodavni odbor Svetske banke za rodnu ravnopravnost i razvoj čine, između ostalih, danska ministarka za razvojnu saradnju, izvršna direktorka UN Women, kanadska ministarka za međunarodni razvoj, ministar za ekonomsko planiranje i socijalni razvoj Paragvaja, izvršna direktorka Instituta za žene, mir i bezbednost Univerziteta Džordžtaun i drugi istaknuti predstavnici i predstavnice vladinih institucija, civilnog i privatnog sektora i akademske zajednice.

Obuke

Obuka pod nazivom *Primena rodne perspektive u EU fondovima i EU standardi i prakse rodne ravnopravnosti* organizovana je za Ministarstvo evropskih integracija, IPA jedinice relevantnih ministarstava i kontakt osobe za rodnu ravnopravnost u državnim organima i institucijama. Obuka je održana u Šapcu od 12. do 14. septembra 2018. Obuka je razvijena na osnovu prethodno sprovedene analize potreba (jul-avgust 2018). Cilj obuke bio je jačanje kapaciteta državnih službenika i službenica iz napred navedenih institucija za unošenje rodne perspektive u strateško planiranje, kao i u programiranje i implementaciju IPA projekata i drugih finansijskih EU instrumenata. Obuku je prošlo 30 osoba (28 žena i 2 muškarca).

Obuka pod nazivom *Rodne perspektive i rodni aspekti svakodnevnog rada* organizovana je za zaposlene u republičkim i pokrajinskim institucijama. Obuka je održana u Vršcu od 17. do 19. oktobra 2018. Cilj obuke bio je unošenje rodne perspektive u rad republičkih i pokrajinskih institucija, posebno u vezi sa ostvarivanjem ciljeva predviđenih Nacionalnom strategijom rodne ravnopravnosti 2016-2020 i jačanje kapaciteta državnih službenika i službenica za rodno odgovorno upravljanje. Obuka je razvijena na osnovu prethodno sprovedene analize potreba (jul-avgust 2018). Obuku je prošlo ukupno 30 osoba (sve žene).

Saopštenja i izjave

U toku 2018. bilo je ukupno 80 saopštenja i reagovanja povodom obeležavanja Međunarodnog dana žena, Međunarodnog dana seoskih žena, Međunarodnog dana tolerancije, Međunarodnog

dana prava deteta, Dana jednakih zarada koji obeležava EU, kampanje *16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama* i slično; potom, povodom konkretnih slučajeva rodne diskriminacije i nasilja nad ženama, kao i vezano za korake usmerene na postizanje rodne ravnopravnosti i unapređenje zaštite žena od diskriminacije i rodno baziranog nasilja. U nastavku su izneta neka od važnijih saopštenja i reagovanja povodom slučajeva rodne diskriminacije i nasilja nad ženama, kao i vezano za unapređenje rodne ravnopravnosti i zaštite žena od nasilja.

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, najoštrije je osudila medijski linč na društvenim mrežama i iznošenje detalja iz privatnog života novinarki Studija B Barbare Životić.

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, najoštrije je osudila ponašanje zaposlenih u jednoj trgovačkoj radnji u Novom Sadu prema operskoj pevačici romske nacionalnosti Nataši Knežević Tasić.

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, je povodom Međunarodnog dana tolerancije izjavila da ako želimo da živimo u nenasilnom društvu i negujemo kulturu mira, važno je da svaki dan radimo na borbi protiv predrasuda i stereotipa i da mlade učimo da poštuju jedni druge, uvažavajući različite stavove i način života.

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, je na dan kada Evropska unija obeležava Dan jednakih zarada istakla da su razlozi zbog kojeg su žene manje plaćene višestruki i da je neophodno da menjamo navike i patrijarhalne obrasce prisutne u svakom društvu. Ona je istakla da žene u Srbiji rade u manje plaćenim sektorima, da su žene te koje brinu o članovima porodice, pa su češće prinuđene da odsustvuju s posla i u najvećem procentu odlaze na plaćeno odustvo zarad brige o deci, kao i da žene dvostruko više rade kod kuće i da na tom neplaćenom radu provedu 40 dana godišnje.

Povodom istraživanja *Percepcija i iskustvo mladih u vezi sa seksualnim uznemiravanjem*, koje je sproveo Autonomni ženski centar, potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, rekla je da je važno da devojke i žene prepoznaju šta je sve seksualno uznemiravanje, ali i da o tome ne ćute već da prijave one zbog kojih se osećaju ugroženo.

Povodom nekoliko slučajeva nasilja nad ženama koji su se dogodili, potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, izjavila je da kao društvo ne smemo postati imuni na vesti o nasilju nad ženama.

KTRR smatra neprimerenim citat koji je, povodom obeležavanja Međunarodnog dana žena, ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Zoran Đorđević „poklonio“ svim ženama u Srbiji. U saopštenju se navodi da, bez namere da ocenjujemo umetničku vrednost dela Jovana Dučića, smatramo nedopustivim da bilo ko kaže ženi da ne treba da je poštuju, da su žene sklone da se predaju i onima koji su im „fizički nemili“, da žene vole bogataše, jer su one sirote ili, pak da se žene pametnih boje, a da podležu jačem umesto lepšem i umnijem. Ovakve reči ne samo da vređaju sve žene u Srbiji, već nanose štetu borbi za rodnu ravnopravnost kojoj smo ozbiljno posvećeni. KTRR apeluje na sve građane i građanke, a posebno na one koji su na mestima gde se donose odluke o boljem životu svih nas da se uzdrže od neprimerenih komentara

i svojim primerom i delima pokažu da se istinski zalažu za društvo u kojem će i žene i muškarci imati jednaka prava i mogućnosti.

Reagujući na gostovanje jednog advokata u jutarnjem programu TV Pink, potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, osudila je pokušaj da se tema nasilja nad ženama dovede do apsurdna u kom su žene kritikovane kako lažno prijavljuju nasilnike. Ona je izjavila da je relativizacija nasilja koja je prisutna u pojedinim medijima apsolutno neprihvatljiva i nanosi štetu, kako ženama žrtvama nasilja, tako i državi koja se poslednjih par godina ozbiljno bori da spreči nasilje koje najviše pogađa žene i devojčice.

Pre početka dodele priznanja *Moj izbor* u Skupštini grada Beograda, potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, izjavila je da će KTRR predložiti da kompanije i fabrike, koje uz subvencije države zapošljavaju radnike, u ugovoru dobiju preporuku da ukoliko zapošljavaju više od 100 ljudi organizuju prostor u kojem će se čuvati deca zaposlenih. Ona je navela da se planira da se takva usluga organizuje i u Ministarstvu građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture.

Potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, izjavila je da bolja zaštita žena koje rade, materinstvo i posao nisu suprotstavljeni ciljevi. Ona je istakla da je unapređenje položaja žena dugoročni prioritet Vlade, a da će u narednom periodu težište biti stavljeno na podršku ženama da usklade materinstvo i posao.

Povodom izbora slogana za akciju podsticanja rađanja, koji su izvršili članovi komisije Ministarstva kulture i informisanja, potpredsednica Vlade Srbije i predsednica KTRR, prof. dr Zorana Mihajlović, izjavila je da su slogani promašili temu. Mihajlović je istakla da su slogani „Dosta reči, nek zakmeči“ ili „Rađaj, ne odgađaj“ uvredljivi za žene, javno ih sramote i pokazuju veliko nerazumevanje uloge žena u Srbiji i populacionoj politici, ali i razloge zbog kojih u Srbiji treba da se rađa više dece.